

mavjud. O‘zbekistonda ham raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va yashil investitsiyalarni rag‘batlantirish borasida faol ishlar olib borilmoqda. Umuman olganda, O‘zbekiston global fintech rivojlanish tendensiyalariga mos ravishda raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish, fintech kompaniyalar uchun qulay huquqiy va regulyator muhit yaratish, yashil investitsiyalarni rag‘batlantirish orqali o‘zining raqamli iqtisodiyotini yangi bosqichga olib chiqishga intilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. “Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot “ jurnali N4(2024).
2. Global Fintech Market Expected to Reach USD 828.4 Billion by 2033.
3. Journal of “The role of artificial intelligence and fintech in promoting eco-friendly investments and non-greenwashing practices in the US market”.
4. “Sustainable Finance and Impact Investing: A Comprehensive Guide to ESG (Environmental, Social, and Governance) Investing” by Cary Krosinsky, Nick Robins.
5. “Blockchain and the Law: The Rule of Code” by Primavera De Filippi, Aaron Wright.
6. The Coupling and Driving Effect of Financial Technology and Green Venture Capital.

YASHIL INVESTITSİYALAR VA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR: O‘ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN YANGI IMKONIYATLARI VA CHAQIRIQLARI

Beshimova Zamira¹⁰⁷

Kalit so‘zlar: yashil investitsiyalar, moliyaviy texnologiyalar, barqaror rivojlanish, iqlim o‘zgarishi, iqtisodiy diversifikatsiya, O‘zbekiston, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, yashil obligatsiyalar

Kirish

O‘zbekiston, Markaziy Osiyo mintaqasining eng yirik iqtisodiy va siyosiy markazi sifatida, barqaror rivojlanish va ekologik barqarorlikni ta’minlash yo‘lida yangi imkoniyatlar va global talablarga javob beruvchi siyosatlar ishlab chiqmoqda. O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tishdagi asosiy maqsadi nafaqat ekologik muammolarni hal etish, balki iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va xalqaro

¹⁰⁷ “The Addresses” jurnali Bosh muharriri. E-mail: beshimovazamira0@gmail.com

iqtisodiyotga integratsiya qilishdan iborat. Yashil investitsiyalar va moliyaviy texnologiyalar (fintech) bu yo‘lda muhim vositalar sifatida paydo bo‘lmoqda.

Yashil investitsiyalar atamasi iqtisodiyotning atrof-muhitni asrash, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish va iqlim o‘zgarishi bilan kurashish kabi maqsadlarga qaratilgan sektorlar va loyihalarga qaratilgan moliyaviy vositalarni anglatadi. Moliyaviy texnologiyalar (fintech) esa innovatsion platformalar va texnologiyalar yordamida iqtisodiyotni raqamlashtirish, xavfsizlik va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada O‘zbekistonning yashil investitsiyalar va moliyaviy texnologiyalarni qo‘llashdagi imkoniyatlari, muammolari va istiqbollari tahlil qilinadi.

1. Yashil investitsiyalar va moliyaviy texnologiyalar: umumiy tushuncha

Yashil investitsiyalar va moliyaviy texnologiyalar iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash va ekologik xavfsizlikni kuchaytirishdagi asosiy vositalardir. Yashil investitsiyalar iqtisodiy tizimda yangi va innovatsion texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlaydi, shu bilan birga, iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashishda muhim rol o‘ynaydi. Moliyaviy texnologiyalar esa iqtisodiyotni raqamlashtirish, kapitalni yanada samarali taqsimlash va jamg‘armalarni ekologik barqaror loyihalarga yo‘naltirishni ta‘minlaydi.

Yashil investitsiyalarning asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

- Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalar (quyosh, shamol, geotermal energiya va boshqalar);
- Ekologik toza texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish;
- Yashil obligatsiyalar va moliyaviy instrumentlarni ishlab chiqish;
- Iqlimni himoya qilish va ekologik xavfsizlikni ta‘minlash bo‘yicha loyihalarni moliyalashtirish.

Moliyaviy texnologiyalarni qo‘llash esa iqtisodiyotni raqamlashtirish, bank xizmatlarini samarali qilish, yuqori texnologik platformalar orqali investitsiyalarni jalb qilishni osonlashtiradi.

2. O‘zbekistonning yashil investitsiyalar sohasidagi mavjud holati

O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish yo‘lidagi asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

- **Energiya siyosati va qayta tiklanuvchi manbalar:** O‘zbekiston 2030 yilga kelib, energetikaning 25 foizini qayta tiklanuvchi manbalardan ishlab chiqarishni rejalashtirmoqda. Bu maqsadga erishish uchun quyosh energiyasi, shamol va boshqa qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish zarur.
- **Yashil obligatsiyalar va moliyaviy instrumentlar:** Yashil obligatsiyalar nafaqat davlat, balki xususiy sektor tomonidan ham chiqarilishi mumkin. Bu

investitsiyalarni jalb qilish uchun samarali vosita bo‘lib, iqlim o‘zgarishi bilan kurashish uchun zarur mablag‘larni to‘plashda muhim rol o‘ynaydi.

- **Moliyaviy texnologiyalar:** O‘zbekiston moliyaviy texnologiyalar sohasida tez rivojlanayotgan bo‘lib, fintech kompaniyalarining soni ortib bormoqda. Bu sektorda innovatsion yechimlar va platformalar, jumladan, raqamli to‘lov tizimlari va blockchain texnologiyalari keng tarqalmoqda.

3. Yashil investitsiyalarni moliyalashtirishdagi muammolar va imkoniyatlar

O‘zbekistonda yashil investitsiyalarni jalb qilishdagi asosiy muammolar quyidagilardir:

- **Moliya resurslarining cheklanganligi:** Yashil investitsiyalar uchun zarur bo‘lgan moliya resurslari faqatgina davlat mablag‘lari hisobidan ta‘minlanishi qiyin. Xususan, xususiy sektorning ishtiroki va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish zarur.
- **Texnologik cheklovlar:** Yashil investitsiyalarning samaradorligini oshirish uchun ilg‘or texnologiyalarni joriy etish kerak. Bunga texnologik infratuzilmaning rivojlanishi va ilmiy tadqiqotlarga sarmoya kiritish zarur.
- **Huquqiy va normativ muammolar:** Yashil investitsiyalar uchun mos keluvchi normativ-huquqiy bazaning shakllanmasligi va bu boradagi qonunchilikdagi bo‘shliqlar investitsiyalarni cheklamoqda.

Biroq, O‘zbekistonning bu muammolarni hal etish uchun keng imkoniyatlari mavjud. Masalan, xorijiy investorlarni jalb qilish uchun soliq imtiyozlari va maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etilishi mumkin. Shuningdek, yashil investitsiyalarni moliyalashtirish uchun innovatsion moliyaviy mahsulotlar, masalan, yashil obligatsiyalar va raqamli moliya platformalarini yaratish imkoniyatlari mavjud.

4. Xalqaro hamkorlik va O‘zbekistonning global barqaror rivojlanishdagi roli

O‘zbekiston, yashil investitsiyalar va moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirishda xalqaro hamkorlikni kuchaytirish zaruratini anglamoqda. Buning uchun quyidagilarni amalga oshirish lozim:

- **Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik:** BMT, Jahon Banki, Yevropa Ittifoqi va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish, yashil investitsiyalarni jalb qilish uchun qo‘llab-quvvatlovchi dasturlarni yaratish zarur.
- **Global texnologiya almashinuvi:** Yashil investitsiyalarni rivojlantirishda texnologik innovatsiyalarni import qilish va eksport qilish, shuningdek, texnologiyalarni mahalliyashtirish orqali ularni samarali qo‘llash.

- **Iqlim o‘zgarishi va ekologik diplomatiya:** O‘zbekistonning iqlim o‘zgarishi va ekologik xavfsizlik bo‘yicha xalqaro siyosatdagi ishtirokini kuchaytirish, global miqyosda barqaror rivojlanishga hissa qo‘shish.

Xulosa

Yashil investitsiyalar va moliyaviy texnologiyalar O‘zbekiston uchun barqaror rivojlanishning kalitidir. Ular nafaqat ekologik muammolarni hal etishda, balki iqtisodiy diversifikatsiyani kuchaytirishda, yangi ish o‘rinlarini yaratishda va ijtimoiy taraqqiyotni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Yashil iqtisodiyotga o‘tish O‘zbekiston uchun ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashning muhim vositasi hisoblanadi. Ushbu yo‘lda mamlakatning xalqaro hamkorlikni kuchaytirishi va innovatsion moliyaviy platformalarni joriy etishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar:

1. United Nations Environment Programme (UNEP). (2011). "Towards a Green Economy."
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6024-sonli farmoni. (2019). "Yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi 2030."
3. World Bank. (2023). "Green Growth in Central Asia: Challenges and Opportunities."
4. GIZ. (2021). "Sustainable Energy for Central Asia: Policy Brief."
5. International Energy Agency (IEA). (2022). "Renewable Energy Market Update: Central Asia."
6. Financial Times. (2023). "Green Financing in Central Asia."
7. KPMG. (2022). "Fintech and Green Investment in Emerging Economies."
8. Shavkatillaevna, U. I., & Kamalovich, M. N. (2024). Dynamics of investment policy of the Republic of Uzbekistan. scientific aspects and trends in the field of scientific research, 3(25), 11-20.
9. UNDP. (2023). "Green Economy and Climate Action in Central Asia: Policy Recommendations."